

בסוף תקופה זו, בשנים 1954-1957, עובר מוקדי בהדרגה לציור מופשט. תחילה בא הדבר לביטוי בויתור נוסף על פרטים - שגם מקודם היו מעטים ביותר - ואחר כך ברמיזה בלבד על נקודות צומת של האובייקט הפיגורטיבי. עם המעבר מהפיגורטיבי למופשט, מתחילה תקופה שלישית ביצירתו של מוקדי. תקופה הנמשכת עד היום.

בשער תקופה זו, בודק מוקדי את אמצעיו הציוריים ומגיע למסקנה שמיכת המכחול הצבעוני והיחס בין משיכות מכחול כאלה, מהווים את אבני היסוד בבנין הצורני של ציורו. סימנה של התקופה האחרונה היא הווירטואוזיות הבלתי רגילה של עיצוב סדרות משיכות מכחול צבעוניות, שלמרות חומריותן נראות שקופות ורוטטות. הווירטואוזיות הטכנית אמנם באה לביטוי גם בתקופה הפיגורטיבית, אלא ששם שלטה האווירה הפיזית והמסתוריות עד כדי הסתת תשומת הלב מהיכולת הטכנית הבלתי רגילה. לאחר ככלות הכול, סימנה המובהק של הטכניקה הטובה באמת הוא, שהיא כל כך טובה עד שהיא מתקבלת כמוכנת מאליה. כך היה בתקופה הפיגורטיבית, אך לא תמיד בתקופה המופשטת. הצבעים התבהרו, המערכים נעשו מצומצמים יותר ובכמה מהציורים כאילו מוסט מרכז הכובד - בין החוויה לביצוע - למקום אחר, והווירטואוזיות הטכנית מתחילה לבצבץ כאלמנט עצמאי. התוצאה בציורים אלה היא שמתקבל ציור העומד בפני כל ביקורת צורנית, אולם מסתמנת בו נטייה לאלגנטיות המשטחת, במידת מה, את האספקט הלירי העמוק שהיה כה בולט בציור הפיגורטיבי. נוצר מצב מוזר - האופייני למדי למאתנו שבה יצר אמן ציורים, שמבחינה צורנית וצבעונית הם טובים יותר ומדויקים יותר, אך איבד תוך כדי כך משהו מהבלתי אמצעי והקוסם שבעבודותיו הקודמות, ה"מושלמות" פחות מבחינה צורנית.

על אף ההיסט הזה בשיווי משקל של כמה מיצירותיו האחרונות, מהווה תערוכתו של מוקדי אירוע חשוב בחיי האמנות בארץ וכדאי לכל חובב אמנות לבקר בה, ולא רק פעם אחת.

אביגדור סטמצקי

"תערוכות תל-אביב" / הארץ / 18.5.62 / תע' יחיד / גלריה "ישראל" / תל-אביב

אין כל צורך להציג את סטמצקי לפני חובבי האמנות בארץ, אך בתערוכת האקוורלים הנערכת עתה בגלריה "ישראל", במלאת 40 שנה לעלייתו ארצה, אפשר למצוא סטמצקי חדש. סטמצקי - אחד מעמודי התווך של המופשט הלירי בישראל - עבר כאילו מטאמורפוזה חדשה, וכפרפר צעיר הוא מנסה את כנפיו הצבעוניות, שכביכול גילה אותן זה עתה. תערוכתו הנוכחית, המורכבת על טהרת האקוורל, עומדת בסימן הרעננות והאביב. אין זו תערוכה של ציור מושלם - חסר לפעמים הקשר הצורני הסביר בין קו העיפרון ומשיכת הצבע, וניכר לעיתים קוצר-רוח ושובבנות בדרך השלמת הציור, אך השמחה והרעננות המבצבצות באקוורלים אלה, מדבקות ומשפיעות. זהו ציור שכדאי לא לתהות יותר מדי על

258

קנקנו ולקבלו בשלמות כמות שהוא, כפי שמסתכלים בפרח. הלאות והנטייה הקונסטרוקטיביסטית-אינטלקטואלית שאפיינו את ציורו של סטמצקי בשנתיים האחרונות, נעלמו ובאקוורלים אלה נותנת אותותיה התערורות חדשה, חופשית ונקייה משמץ אלגנטיות, ומשום כך אמיתית ומעוררת אמן.

אלפרד אברדם

"תערוכות בתל-אביב" / הארץ / 22.6.62 / תע' יחיד / מוזיאון תל-אביב

שמו של אלפרד אברדם ידוע בארץ ובפאריס כאחד מציירי אסכולת פאריס היהודית, שכללה את סוטין, מודיליאני, פאסקין, מינצ'ין קרמיק, קיקואין ואחרים. לקבוצה כולה נטייה אקספרסיוניסטית וכלל זה כוחו יפה גם לגבי ציוריו של אברדם, אלא שהאקספרסיוניזם שלו היה תמיד מתון יותר, בעל מהות רומנטית ונטייה לחלומיות.

תערוכתו הנוכחית, הכוללת כ-70 ציורי שמן מהתקופה האחרונה, מפגינה סגנון אישי ותפיסה ציורית אורגנית, אולם גם הסגנון וגם התפיסה, אינם מבטיחים במקרה זה עומק חוויתי של ממש. נושאי של אברדם שונים: סוסים, פרשים, דמויות נשים ורקדניות אך למרות השוני בנושאים, התוכן הוא אחיד לגמרי. לאמיתו של דבר, מספיקה ראיית תמונה או שתיים כדי לתהות על סגנונו של אברדם בכללו. תמונותיו הן למעשה וריאציות צורניות על אפשרות תכנית אחת ויחידה. השינויים בין הוויריאציות לבין עצמן הן בעיקר במסגרת העיצוב הצורני ולא בפתרון צבעוני שונה. אף שאפשר למצוא במסגרת תמונות כתמים בודדים בצבעים ראשוניים (אדום, צהוב-אפור וירקרק בעיקר), בנויה כל תפיסת הצבע של אברדם על סולם שחור-לבן. גם כאשר מופיע כתם אדום או ירוק, אין כתם זה נתפס כצבע בעל ייחוד, אלא כהקבלה לשלב ביניים של סולם השחור-הלבן. במידה והמסתכל יחליף בדמיונו כתם אדום כזה בכתם אפור שווה-חזק, יוכח שלא חל כל שינוי מהותי לא במערך הצבעוני ולא בתוכן הנמסר.

הוויריאציות הצורניות נעשות ע"י יצירת דמות מרכזית במכחול חופשי וכיסוי הרקע לאחר מכן ע"י צבע אפור כהה. הדמויות עצמן, שגם הן אפורות, מקבלות אופי מרחף על הרקע הכהה וריחוף זה מודגש יותר ע"י הפיתול של תנועת המכחול היוצר אופי בארוקי, מעט מצועצע. על הצורה (הדמות) שנוצרה, מניח אברדם מספר כתמים (שוב אפורים שונים), שאינם מהווים תנועה נגדית או מערך-כתמי עצמאי, אלא מעטרים ומרכזים את המבט בצורה הראשונית.

בעבודותיו של אברדם היום, קשה מאוד לשמוע הד מהמאבק התמידי בין האמן המנסה לתת מימוש חומרי לחוויה המסעירה אותו. ניכרת השלמה עם הפתרון הקיים ועבודה כמעט מוכנית, במסגרת פתרון קיים זה. אמנם יש אווירה דמיונית-רומנטית בציורים אלה, אלא שנוצר הרושם כי האווירה הושגה אחר שהחוויה עצמה כבר עברה, וכך נותרים ציורים